

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний університет «Одеська юридична академія»

ПІДГОРОДИНСЬКА Анастасія Вікторівна

УДК 343.13 : 341.45

**ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ
СУДІВ ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
АЛЕНІН Юрій Павлович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
КАПЛІНА Оксана Володимирівна,
Національний університет «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»,
завідувач кафедри кримінального процесу;

кандидат юридичних наук, доцент
Дерев'янкін Сергій Леонідович,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться «__» _____ 2012 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23 (зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розіслано «__» _____ 2012 р.

2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.І. Чанишева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зростання таких загрозливих форм злочинності у світовому масштабі, як корупція, тероризм, торгівля зброєю та наркотиками, торгівля людьми, які не мають кордонів, загрожують безпеці багатьох держав і, відповідно, подолання яких національними засобами є неможливим, вимагають координації зусиль та активної взаємодії між державами.

Оскільки Україна є учасницею багатьох міжнародно-правових договорів у сфері міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю та кримінального судочинства, це потребує глибокого осмислення їх основних положень, теоретичної та практичної оцінки і розробки ефективних механізмів реалізації на національному рівні. Адже ефективність виконання прийнятих зобов'язань залежить від налагодженого внутрішньодержавного механізму реалізації міжнародно-правових норм.

Міжнародне співробітництво у сфері кримінального судочинства відбувається за різними напрямками та в різноманітних формах, кожна з яких знаходить своє регулювання у міжнародних договорах і *de lege ferenda* регламентуватиметься національним кримінально-процесуальним законодавством. Таке співробітництво здійснюється для досягнення цілей судочинства і може відбуватися на різних стадіях кримінального провадження.

Для України на теперішній час набула чинності низка міжнародно-правових договорів у сфері кримінального судочинства, норми яких спрямовано на врегулювання як традиційних, так і нових форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Однією з процесуальних форм співробітництва у кримінальному судочинстві, яка довгий час не знаходила відображення у Кримінально-процесуальному кодексі України, є визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів. Цей факт викликав стурбованість, оскільки у практичній діяльності судам доводилося стикатися із цією категорією справ та вирішувати їх. У результаті по-різному вирішувалися питання щодо визначення підсудності, складу суду, визначення кола та процесуальних прав і обов'язків осіб, стосовно яких вирішуються питання про визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів. Регулювання цього інституту відбувалося згідно з Інструкцією про порядок виконання європейських конвенцій з питань кримінального судочинства 1999 р. і зводилося виключно до мети передачі засуджених осіб до країни їхнього громадянства, що суперечило діючому законодавству України та низці міжнародно-правових договорів України.

Як зазначає Міністр юстиції України О. Лавринович, Україна, яка є учасницею Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 р., отримала понад чотири десятки запитів від європейських країн щодо переслідування осіб, яких було засуджено за кримінальні злочини та які

перебували на території України. На теперішній час Міністерством розглядаються запити про виконання в Україні вироків іноземних судових органів, більшість із яких надходить із Литви, Румунії, Болгарії та Молдови. Так, протягом 9 років чинності вказаної Конвенції Міністерством було отримано: у 2004 р. – 3 запити про виконання в Україні вироків іноземних судів, у 2005 та 2006 рр. – по 2 запити, у 2007 р. таких запитів було вже 7, у 2008 р. – 6, у 2011 р. – 11.

Необхідність теоретичної розробки основних положень інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, процесуального порядку та особливостей його реалізації обумовила вибір теми дисертаційного дослідження, актуальність якої викликана потребами практичної діяльності та відсутністю розвинутої доктринальної концепції. Окремі питання взаємодії держав у сфері боротьби зі злочинністю, і, відповідно у кримінальному судочинстві, висвітлювалися у роботах відомих дореволюційних російських учених: М.Ф. Владимирського-Буданова, І.І. Івановського, Д.О. Нікольського, Ф.Ф. Мартенса, Н.С. Таганцева, І.Я. Фойницького, а за радянських часів – Н.Т. Блатової, П.Н. Бірюкова, О.І. Бастрикін, С.В. Бородіна, Р.М. Валєєва, Л.Н. Галєнської, І.І. Карпєця, В.М. Кудрявцева, Є.Г. Ляхова та ін. Після державних змін у демократичному напрямку міжнародне співробітництво набуло більш високого рівня та значення для укріплення прав та свобод людини і громадянина. У цей період перед вітчизняними та зарубіжними науковцями постала потреба та виникла можливість розкриття окремих аспектів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, в тому числі пов'язана із функціонуванням міжнародних судових органів. Авторами таких праць є О.І. Виноградова, О.Г. Волеводз, В.М. Волженкіна, В.М. Дрьомін, Н.В. Дрьоміна-Волок, Н.А. Зелінська, О.В. Касинюк, М.І. Костенко, С.А. Лобанов, І.І. Лукашук, В.Т. Маляренко, І.С. Марусін, В.В. Мілнчук, М.І. Пашковський, В.П. Пилипенко, М.І. Смирнов, О.І. Рабцевич та ін.

Серед небагатьох авторів, якими було досліджено визнання та виконання в Україні вироків іноземних судів, у тому числі й у межах інституту передачі засуджених осіб, можна назвати А.Г. Маланюка та Я.І. Тростянську. Крім того, у Російській Федерації О.В. Панюшкіною було захищено кандидатську дисертацію на тему «Взаємне визнання та виконання вироків державами Євросоюзу в європейському та національному праві», однак ці питання авторкою розглядалися у межах наукової спеціальності 12.00.10.

Слід відзначити і вклад у розвиток досліджуваного питання іноземних учених, зокрема І. Бантекса, Ш.М. Бассіуні, Г. Вермеулєна, М. Каяфа-Гбанди, М. Маккарєла, О.В. Мюллєра та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах виконання плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Удосконалення сучасного кримінально-процесуального законодавства та забезпечення його

ефективності в умовах правової реформи» на 2011–2015 рр., як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011 – 2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671), а також у межах прикладного дослідження «Комплексне дослідження доказової діяльності суду (судді) у кримінальному процесі України» (державний реєстраційний номер 0112U000689).

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є розробка системної концепції інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів і формування на цій основі пропозицій з удосконалення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

дослідити генезу визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

охарактеризувати джерела правової регламентації визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

виокремити та систематизувати принципи визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

визначити та охарактеризувати особливості правової природи інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

здійснити класифікацію визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

розкрити сутність процедури визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів відповідно до Кримінального процесуального кодексу України 2012 р.;

окреслити функції інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

визначити етапи визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів під час кримінального провадження;

систематизувати існуючу вітчизняну практику реалізації інституту визнання та виконання рішень іноземних судів під час кримінального провадження;

сформулювати пропозиції щодо удосконалення правових основ інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів.

Об'єктом дослідження є кримінально-процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку з визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні проблеми визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі.

Методи дослідження. Методологічною основою наукового дослідження є сукупність філософських, загальнонаукових та спеціальних методів

наукового пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його об'єкту, предмету, мети і завдань. За допомогою діалектичного методу поглиблено понятійний апарат, з'ясовано сутність та особливості правової природи інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, його суб'єктів, види, функції, етапи реалізації (п. п. 1.2, 1.3). Використання історико-правового методу дозволило здійснити дослідження генези становлення інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (п. 1.1). Метод системно-структурного аналізу дав можливість дослідити зв'язок та співвідношення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю з міжнародним співробітництвом у сфері кримінального процесу і визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (п. 1.1). Використання статистичного методу забезпечило обґрунтування теоретичних положень роботи даними судової практики (п. 2.3). Порівняльно-правовий метод застосовувався у процесі порівняння норм вітчизняного кримінально-процесуального, цивільно-процесуального та міжнародного права з відповідними нормами іноземних держав (п. п. 1.2, 1.3). Застосування логіко-юридичного методу надало можливість, спираючись на аналіз кримінально-процесуального законодавства України та проектів нового КПК, виявити недоліки або вказати на прогалини у досліджуваній сфері та сформулювати пропозиції щодо його удосконалення (п. п. 2.1, 2.3, додатки). Застосування системно-функціонального методу дозволило диференціювати компетенцію органів, діяльність яких пов'язана з міжнародним співробітництвом та безпосередньо з визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (п. п. 1.3, 2.2, 2.3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є роботи вітчизняних та зарубіжних учених із теорії права, міжнародного, європейського, цивільно-процесуального, кримінально-процесуального та кримінального права.

Нормативну основу дослідження становлять норми Конституції і законодавства України та зарубіжних країн, зокрема Російської Федерації, Молдови, Білорусі, Вірменії, Азербайджану, Грузії, Туркменістану, положення міжнародно-правових актів, практика Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України, Верховного Суду України.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять: результати аналізу 19 рішень судів України, узагальнення Верховного Суду України щодо практики розгляду справ, пов'язаних із визнанням та виконанням рішень іноземних судів у провадженні щодо передачі засуджених осіб, у тому числі й тих, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень (до 2011 р.). 50 судових рішень щодо застосування екстрадиційного та тимчасового арештів, а також матеріали слідчо-прокурорської практики.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим комплексним дослідженням інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, який розглядається як комплексний міжгалузевий інститут міжнародного та кримінально-процесуального права,

що реалізується як у межах окремих форм міжнародного співробітництва, так і як самостійне провадження.

У роботі сформульовано і обґрунтовано ряд нових положень та висновків, які істотно розширюють зміст інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі та понятійний апарат кримінально-процесуальної теорії.

До найбільш суттєвих із них слід віднести такі:

уперше:

визначено місце інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у системі міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу, як міжгалузевого, який належить як до міжнародного, так і до кримінально-процесуального права;

запропоновано авторське визначення інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів як системи правових норм, що регулюють відносини у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, діяльність уповноважених на те суб'єктів, яка полягає у проведенні процесуальних дій та прийнятті процесуальних рішень, з метою поширення юридичної сили рішення іноземного суду або міжнародного судового органу (або іншого компетентного органу, у разі визначення його повноважним національним законодавством) на територію Запитуваної держави та застосування всіх можливих законних засобів для їх реалізації відповідно до законодавства Запитуваної держави та прийнятих міжнародно-правових зобов'язань;

визначено, що характерними рисами інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів є, по-перше, його «наскрізний» характер, який проявляється під час реалізації інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, і, по-друге, можливість існування в якості самостійного провадження;

обґрунтовано положення про те, що визнання та виконання іноземних процесуальних рішень слід розглядати і у широкому розумінні, як частину (елемент) інших форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження (екстрадиційного процесу, надання правової допомоги, перейняття кримінального провадження, міжнародного розшуку, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом, передачі засуджених осіб до країни їхнього громадянства або здійснення нагляду за ними);

обґрунтовано доцільність використання у КПК України однієї процедури, пов'язаної з визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, у межах якої вирішуватиметься, поряд із допустимістю визнання та виконання рішень іноземних судів або міжнародних судових органів, питання про приведення такого рішення у відповідність до законодавства України;

обґрунтовано доцільність розгляду питань, пов'язаних із визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, судом

першої інстанції у такому складі: суддею одноособово, або, якщо є відповідне клопотання особи, стосовно якої вирішується питання, або її захисника чи законного представника – колегіально, у складі трьох професійних суддів, з метою попередження судових помилок та посилення захисту прав осіб, які беруть участь у вказаному провадженні;

визначено функції інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, до яких віднесено: регулятивну, охоронну та забезпечувальну;

виокремлено етапи визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, серед яких у процесі визнання: початковий, дослідний та підсумковий етапи; виконання – початковий, етап безпосереднього виконання та підсумковий етапи.

удосконалено:

понятійний апарат інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів шляхом визначення понять «визнання» та «виконання» відповідних рішень;

наукові положення щодо диференціації видів визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів за наступними підставами: наявністю спеціальної юридичної процедури; формою міжнародного співробітництва, частиною здійснення якої є визнання та виконання рішення іноземного суду; обсягом визнання та виконання; характером та значенням для кримінального провадження процесуального рішення, яке підлягає визнанню та виконанню; наявністю вимог законодавства та міжнародно-правових зобов'язань;

положення щодо підсудності справ, пов'язаних із визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, судам першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції яких знаходиться останнє відоме місце проживання або перебування засудженої особи, або місце розташування центрального органу України;

набуло подальшого розвитку:

обґрунтування теоретичної і практичної можливості застосування норм міжнародного права в українському кримінально-процесуальному законодавстві;

положення про те, що держава виконання рішення іноземного суду або міжнародного судового органу визнає рішення останнього з використанням судової або адміністративної процедури своєї держави і таким чином замінює міру покарання, призначену в державі винесення рішення за такий самий злочин, або продовжує виконання рішення, дотримуючись характеру і тривалості призначеного судом держави винесення вироку покарання;

висновок про те, що всі заходи, які пов'язані із виконанням рішення іноземного суду або міжнародного судового органу, здійснюються відповідно до вимог законодавства держави виконання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обгрунтовані у дисертації теоретичні положення, пропозиції та висновки розширюють уявлення про міжнародне співробітництво, його форми та безпосередньо про інститут визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів та є певним внеском у розвиток науки кримінального процесу.

Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

науково-дослідній роботі – для подальшого розвитку теорії міжнародного кримінального процесу (Акт про впровадження у навчальну та наукову діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 08.05.2012 р.);

нормотворчій діяльності – для удосконалення правової регламентації провадження із визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів;

правозастосовній діяльності – для забезпечення єдності у застосуванні законодавства при визнанні та виконанні рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (Акт про впровадження у практичну діяльність Київського районного суду м. Одеси від 17.09.2012 р.); навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Кримінальний процес», спеціальних курсів «Проблеми вдосконалення кримінально-процесуального законодавства», «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві», а також при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій (Акт про впровадження у навчальну та наукову діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 08.05.2012 р.).

Апробація результатів дослідження. Висновки та положення дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія». Основні результати наукового дослідження оприлюднено на: II Всеукраїнській цивілістичній науковій конференції студентів та аспірантів (м. Одеса, 30–31 березня 2007 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 18–19 квітня 2008 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 5–6 червня 2009 р.); I Всеукраїнських наукових читаннях з кримінальної юстиції пам'яті проф. В.П. Колмакова (м. Одеса, 16–17 квітня 2010 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 21–22 травня 2010 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 21–22 травня 2011 р.); Міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу (м. Одеса, 20–21 квітня 2012 р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у 14 наукових працях, у тому числі 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОНмолодьспорту України.

Структура дисертації обумовлена метою та предметом дослідження і складається зі вступу, 2 розділів, що включають 6 підрозділів, висновків, додатку та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, із них основного тексту – 189 сторінок, списку використаних джерел – 27 сторінок, містить 264 найменування, додатків – 9 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими планами та програмами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, вказано відомості про апробацію результатів дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методологічна характеристика визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі» складається із трьох підрозділів, в яких розглянуто питання історичного розвитку інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, а також теоретичні аспекти, пов'язані із становленням та функціонуванням цього інституту, визнання та виконання іноземних судових рішень та рішень міжнародних судових органів у кримінальному процесі як предмета правового регулювання, а також сутність та правову природу визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі.

У **підрозділі 1.1. «Історико-теоретичний аспект визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у системі міжнародного співробітництва у кримінальному процесі»** проаналізовано історичний шлях зародження та розвитку інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у межах певних історичних періодів у загальному руслі розвитку міжнародного співробітництва у сфері боротьби із злочинністю та в кримінальному судочинстві, разом з іншими його формами. Зазначено, що рішення іноземного суду або міжнародного судового органу – це правовий акт судового органу (або іншого органу з аналогічними повноваженнями), винесений у межах його компетенції у встановленій формі, відповідно до норм міжнародного права та кримінально-процесуального законодавства іноземної держави, який виражає владне волевиявлення щодо вирішення процесуальних та інших питань, які виникають під час кримінального провадження, відповідає вимогам законності, обґрунтованості та вмотивованості, з метою реалізації завдань кримінального провадження.

У підрозділі зазначено, що інститут визнання та виконання рішень іноземних судів належить до підгалузі транснаціонального міжнародного

права, оскільки містить міжнародно-правові, а також внутрішньодержавні матеріально-правові (ст.ст. 6, 7, 9, 10 КК України та норми Особливої частини КК України) та процесуальні норми, які на національному рівні регламентують процедуру, строки та інші питання визнання рішень іноземних судів на території України. Визнання рішень міжнародних судових органів зачіпає сферу міжнародного кримінального права – *stricto sensu*, оскільки саме воно регулює підстави та порядок притягнення індивідів до кримінальної відповідальності міжнародними судовими органами, визначає процесуальний порядок тощо відповідно до транснаціонального міжнародного права у межах національної кримінальної юрисдикції.

Запропоновано класифікувати рішення Міжнародного кримінального суду на види залежно від різних підстав: від характеру питань, які вирішуються (рішення з основоположних питань та рішення щодо всіх інших питань, що виникають у процесі провадження); від ролі та завдань у процесі здійснення: (початкові, проміжні та остаточні (підсумкові); від стадій, на яких було винесено рішення (досудові та судові); від суб'єкта винесення процесуального рішення (рішення, що приймаються Палатами Попереднього провадження, Судовою палатою, Апеляційною палатою, Прокурором тощо); сфери та характеру застосування (рішення, що мають внутрішній та зовнішній характер). Визначення процедури та суб'єктів виконання зазначених рішень залежать від виду конкретного процесуального рішення.

У *підрозділі 1.2. «Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі як предмет кримінально-процесуального регулювання»* проаналізовано існування у межах міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства правових відносин різного виду: міжнародно-правових, кримінально-правових, адміністративно-правових та кримінально-процесуальних. Встановлено предмет, об'єкт та зміст правовідносин, пов'язаних із визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів.

Об'єктом правовідносин, які пов'язані з визнанням та виконанням рішень іноземних судів або міжнародних судових органів, є поведінка суб'єктів, які залучені до цього процесу. Така поведінка регламентована нормами міжнародних договорів та національного законодавства.

Суб'єктами правовідносин, відповідно до норм міжнародних договорів та національного законодавства, є центральні органи держав (в Україні – Генеральна прокуратура України та Мін'юст України), через які безпосередньо відбуваються міжнародно-правові зносини у конкретній сфері, у складі яких діють спеціальні підрозділи з питань міжнародного співробітництва (Міжнародно-правове управління Генеральної прокуратури України та Департамент міжнародного приватного права та міжнародної правової допомоги Мін'юсту України). Допоміжну функцію у зносинах з питань провадження в кримінальних справах можуть відігравати Міністерство закордонних справ України, консульські та дипломатичні представництва (у зв'язку з наданням

та отриманням міжнародної правової допомоги чи іншого міжнародного співробітництва без договору – на засадах взаємності). Суб'єктами є також компетентні органи держав (судові або інші, яким законодавством надаються повноваження щодо здійснення процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень). Крім того, якщо мова йде про визнання та виконання рішення міжнародного судового органу, то суб'єктом виступатиме з однієї сторони центральний орган держави, а з іншої – відповідний міжнародний судовий орган. Зміст правовідносин, пов'язаних із визнанням та виконанням іноземних процесуальних рішень, як і інших кримінально-процесуальних правовідносин, розглядається в двох аспектах: формальному (юридичному) та фактичному.

Визначено та проаналізовано джерела правової регламентації досліджуваного інституту, серед яких національне законодавство держав та чинні міжнародні договори. З урахуванням доктринальних розробок сформульовано систему принципів, які впливають на міжнародне співробітництво у сфері кримінального процесу.

У підрозділі 1.3. «Сутність та правова природа визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі» розглянуто питання про особливості правової природи визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів. Зазначається, що визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів може бути принципом міжнародного співробітництва, способом реалізації інших форм міжнародного співробітництва та самостійною формою міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, а також – правовим інститутом. Обґрунтовано положення про те, що досліджуваний інститут має «наскрізний характер», оскільки пронизує інші форми співробітництва.

Сформульовано систему специфічних принципів, які є характерними для інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, серед яких: 1) принцип остаточності рішення; 2) принцип виконаності рішення компетентного органу іноземної держави; 3) принцип поступки частиною суверенітету; 4) принцип виконання рішення іноземного компетентного органу відповідно до законодавства Запитуваної держави; 5) принцип дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження під час визнання й виконання рішення іноземного компетентного органу; 6) принцип «подвійної кримінальності та караності» діяння; 7) принцип надання інформації про виконання рішення компетентному органу іноземної держави; 8) принцип урахування висновків щодо факту та доказів, отриманих компетентними органами іноземної держави. Принципами визнання та виконання вироку є: принцип дотримання характеру та тривалості покарання, призначеного державою винесення вироку (у разі використання процедури продовження вироку); принцип зарахування до строку покарання всього терміну позбавлення волі особою; принцип неможливості підсилення кримінального покарання; принцип перегляду вироку виключно державою його винесення.

Другий розділ «Особливості визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі» складається з трьох підрозділів і присвячений розгляду процесуального порядку визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (установ), а також особливостям визнання та виконання рішень іноземних судів при проведенні окремих процесуальних дій, перейнятті кримінального провадження, в екстрадиційному процесі та у зв'язку з передачею засуджених осіб та здійсненням нагляду за ними.

У підрозділі 2.1. *«Процесуальний порядок визнання та виконання рішень (вироків) іноземних судів та міжнародних судових органів (установ) у кримінальному процесі України»* розглянуто та проаналізовано підстави, процедуру визнання та виконання рішень (вироків) іноземних судів та міжнародних судових органів (установ), умови, строки, правовий статус та роль суб'єктів, які беруть участь у досліджуваному провадженні, відповідно до норм міжнародно-правових договорів та КПК України 2012 р. Визначено коло процесуальних рішень, які можна визнавати та виконувати відповідно до законодавства України, до яких віднесено: обвинувальні вирoki, які набули законної сили (щодо санкцій, які включають позбавлення волі, штрафи та конфіскації, позбавлення прав; нагляд за умовно засудженими та умовно звільненими особами); інші рішення іноземних судів (постанови про утримання осіб під вартою; рішення про тимчасовий арешт для послідувочої видачі; рішення про транзит територією третьої держави; рішення про застосування примусових заходів медичного характеру, яке набуло законної сили).

У КПК 2012 р. виявлено ряд недоліків щодо регламентації визнання та виконання вироків іноземних судів та міжнародних судових установ: не визначено терміни «визнання та виконання рішень іноземних судів», «міжнародна судова установа», не окреслено коло рішень, які можуть визнаватись і виконуватись на території України. Крім того, викликає стурбованість можливість практичної реалізації ст. 614 КПК України, яка передбачає визнання та виконання рішень міжнародних судових установ і на теперішній час, на нашу думку, має перспективний характер.

У підрозділі 2.2. *«Визнання та виконання рішень іноземних судів при проведенні окремих процесуальних дій, перейнятті кримінального провадження та в екстрадиційному процесі»* досліджено питання, пов'язані з визнанням та виконанням процесуальних рішень у межах вищевказаних проваджень. Зазначено, що при проведенні окремих процесуальних дій у рамках міжнародної допомоги, при перейнятті кримінального провадження та у процесі екстрадиції, визнання іноземних процесуальних рішень відбувається без застосування спеціальних юридичних процедур, тобто таке визнання є фактичним. Виконання, у свою чергу, відбувається за законодавством Запитуваної держави (якщо не було домовленостей про інше). Такий елемент як виконання іноземних процесуальних рішень при перейнятті кримінального

провадження може з'являтися фрагментарно і бути пов'язаним із вжиттям так званих тимчасових заходів. Здійснюючи екстрадицію особи, Запитувана держава здійснює фактичне визнання процесуального рішення іноземного компетентного органу і виконує його шляхом прийняття рішення про видачу.

Виконання рішення про видачу відбувається відповідно до кримінально-процесуального законодавства Запитуваної держави, а, якщо йдеться про видачу з метою виконання вироку, – здійснюється Запитуючою державою відповідно до вимог власного законодавства.

У підрозділі 2.3. «Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у зв'язку з передачею засуджених осіб та здійсненням нагляду за ними» проаналізовано теоретичні та практичні аспекти реалізації в Україні інституту передачі засуджених осіб, в якому визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів є складовою частиною та способом реалізації.

Для досягнення цілей передачі засуджених рішенням іноземного або міжнародного суду осіб, уповноваженим (центральною) органом та судом Запитуваної держави здійснюється певна юридична процедура, спрямована на визначення допустимості визнання та подальшого виконання зазначеного рішення відповідно до власного кримінально-процесуального законодавства – юридичне визнання. У разі позитивного вирішення питання про визнання рішення (вироку) іноземного суду або міжнародного судового органу (установи), вирішенню підлягають питання, пов'язані з приведенням такого рішення у відповідність до законодавства Запитуваної держави та його виконанням (у тому числі і про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від покарання за хворобою тощо).

Повноваженнями щодо вирішення питання про допустимість визнання й виконання в Україні вироку іноземного суду або міжнародного судового органу та розгляду клопотання Міністерства юстиції України про приведення вироку іноземного або міжнародного суду у відповідність до законодавства України наділено суд першої інстанції.

Зазначено, що при вирішенні питання про приведення вироку іноземного суду або міжнародної судової установи у відповідність до законодавства України суд визначає статті (частини статей) закону України про кримінальну відповідальність, якими передбачено відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене засудженим громадянином України, і строк позбавлення волі, визначений на підставі вироку суду іноземної держави, за клопотанням Мін'юсту – вирішує питання щодо виконання додаткового покарання, а також про виконання іноземного вироку в частині цивільного позову і процесуальних витрат. При визначенні строку покарання у вигляді позбавлення волі суд дотримується тривалості призначеного таким вироком покарання, якщо це дозволено національним законодавством. Зазначено, що у судовому засіданні доцільним є вирішення питання про допустимість визнання

та виконання рішення іноземного суду та приведення вироку іноземного суду у відповідність до національного законодавства.

ВИСНОВКИ

У дослідженні представлено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у розробці системної концепції інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів і формулювання на цій основі пропозицій з удосконалення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства. До найбільш вагомих наукових результатів роботи належать такі:

1. Генеза інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів відбувалася у загальному руслі розвитку міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального судочинства, разом з іншими його формами, вбираючи загальні ознаки останніх та набуваючи самостійних, відмінних від інших, характеристик. Зважаючи на те, що першою формою міжнародного співробітництва у кримінально-процесуальній сфері вважається інститут екстрадиції, первинні прояви досліджуваного інституту були методом ефективної взаємодії у процедурі екстрадиції, а в подальшому – у тій самій ролі – в інших процедурах, пов'язаних із співробітництвом держав.

2. Джерелами правової регламентації інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів є: багатосторонні та двосторонні міжнародні договори України, ратифіковані у відповідному порядку Верховною Радою України, та національне законодавство України і держав, з якими здійснюється співробітництво у кримінально-процесуальній сфері.

3. Під визнанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів необхідно розуміти поширення юридичної сили рішення іноземного суду або міжнародного судового органу (установи) на територію Запитуваної держави, у порядку, передбаченому законодавством останньої. Під виконанням рішення іноземного суду або міжнародної судового органу (установи) слід розуміти застосування всіх можливих законних засобів для реалізації положень міжнародних договорів, запитів про виконання таких рішень у Запитуваній державі у порядку, передбаченому національним законодавством останньої.

4. До системи підстав для класифікації визнання та виконання рішень іноземних судів на види віднесено, зокрема: наявність спеціальної юридичної процедури (фактичне та юридичне); форму міжнародного співробітництва, способом здійснення якого є визнання та виконання рішення іноземного суду; обсяг визнання та виконання рішення (часткове та повне); процесуальне рішення, яке підлягає визнанню та виконанню (проміжне або остаточне рішення); наявність вимог законодавства та міжнародно-правових зобов'язань (пряме та непряме).

5. Необхідність визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів під час міжнародного співробітництва у

кримінальному судочинстві може виникати на різних стадіях кримінального процесу та у межах певних форм міжнародного співробітництва, бути принципом, способом реалізації співробітництва, формою співробітництва та самостійним правовим інститутом.

Як принцип визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів означає, що встановлений рішенням іноземного суду або міжнародного судового органу (проміжним або остаточним) захід має визнаватися (за наявності вимоги закону про проведення юридичної процедури або без неї) та виконуватися на території Запитуваної держави відповідно до міжнародного договору та національного законодавства останньої (на цьому принципі базуються механізми Європейського ордеру на арешт та Європейського ордеру на отримання доказів).

Будучи способом реалізації форм міжнародного співробітництва у кримінальному процесі (при наданні міжнародної правової допомоги, при перейнятті кримінального провадження, при передачі засуджених осіб, в екстрадиційному процесі) визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів уможлиблює досягнення цілей, що покладаються на визначену форму.

Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, як процесуальна форма міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу, є зовнішнім виразом, способом існування такого співробітництва як явища, і складає, поряд з іншими процесуальними формами, його предмет.

Інститут визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів являє собою систему правових норм, що регулюють відносини у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, діяльність уповноважених на те суб'єктів, яка полягає у проведенні процесуальних дій та прийнятті процесуальних рішень, з метою поширення юридичної сили рішення іноземного суду або міжнародного судового органу (або іншого компетентного органу, у разі визначення його повноважним національним законодавством) на територію Запитуваної держави та застосування всіх можливих законних засобів для їх реалізації відповідно до законодавства Запитуваної держави та прийнятих міжнародно-правових зобов'язань.

6. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів (інших іноземних процесуальних рішень) слід розглядати і у широкому розумінні, як частину (елемент) інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (проведення окремих процесуальних дій, екстрадиційного провадження, перейняття кримінального провадження, передачі засуджених осіб або здійснення нагляду за ними тощо). Залежно від того, складовою якого провадження у процесі співробітництва є інститут визнання та виконання рішень іноземних судових рішень та міжнародних

судових органів, відрізняються види, суб'єкти та процедури його визнання та виконання.

7. Для України характерною є змішана (адміністративно-судова) модель вирішення питання про визнання та виконання рішення іноземного суду або міжнародного судового органу, оскільки в питаннях прийнятності розгляду відповідного запиту іноземного або міжнародного компетентного органу першочергові функції виконує центральний орган України – Міністерство юстиції України (в інших провадженнях, наприклад, екстрадиції, перейнятті кримінального провадження, надання/отримання міжнародної правової допомоги – це Генеральна прокуратура України), який досліджує запит на предмет відповідності умовам договору та несуперечності національному законодавству України і в межах установленого строку виносить рішення. Безпосередні функції, спрямовані на вирішення питання про допустимість виконання та приведення рішення іноземного суду або міжнародного судового органу у відповідність до законодавства України, вирішує суд.

8. Доцільним є використання у КПК України однієї процедури, пов'язаної з визнанням та виконанням рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, у межах якої вирішуватиметься порядок із допустимістю визнання та виконання таких рішень питання про приведення у відповідність до законодавства України. При цьому розгляд зазначених питань повинен здійснюватися судом першої інстанції, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться останнє відоме місце проживання особи, або місцезнаходження її майна, або, в разі їх відсутності, місце розташування Міністерства юстиції України у такому складі: одноособово суддею; колегіально (у складі трьох професійних суддів), якщо є відповідне клопотання особи, щодо якої вирішується питання, пов'язані з визнанням та виконанням рішення іноземного суду або міжнародного судового органу або її захисника, чи законного представника, з метою попередження судових помилок та посилення захисту прав осіб, які беруть участь у вказаному провадженні.

9. Функціями інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі є регулятивна, охоронна та забезпечувальна. Регулятивна функція спрямована на регулювання суспільних відносини, пов'язаних із визнанням та виконанням іноземних процесуальних (в тому числі і судових рішень) як в середині конкретного основного провадження, так і в якості самостійного провадження; охоронна – це функція, яка, по-перше, глобально спрямована на охорону людства від найбільш загрозливих форм злочинності та реалізується шляхом визнання та виконання судових та інших процесуальних рішень, винесених іноземними та міжнародними компетентними органами, і може бути пов'язана з використанням різного роду забезпечувальних заходів та з невідворотністю кримінальної відповідальності стосовно осіб, які скоїли злочин; і по-друге, на охорону прав і свобод осіб, щодо яких визнається та виконується відповідне рішення; забезпечувальна – це функція, спрямована на забезпечення реалізації

міжнародних зобов'язань, прийнятих відповідно до міжнародних договорів, у тому числі й у частині визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, кінцевою метою яких є ефективне міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

10. Процес визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів умовно поділяється на декілька етапів. Так, визнання складається з таких етапів: 1) початкового етапу, на якому відбувається прийняття запиту від іноземної держави про співробітництво; 2) дослідного етапу, на якому відбувається перевірка на предмет відповідності запиту встановленій міжнародно-правовим договором формі та відсутності обставин, що перешкоджають виконанню міжнародного запиту як із точки зору міжнародно-правового договору, так і з позицій національного законодавства; 3) підсумкового етапу, на якому, у разі позитивної відповіді на запитання, що поставлені на початковому етапі, здійснюється визнання рішення іноземного компетентного органу (як можливості поширення його юридичної сили на територію України), з використанням спеціальної юридичної процедури або без неї. Виконання іноземного рішення складається з таких етапів: 1) початкового, який починається з моменту визначення органу юстиції, компетентного виконати запит і, відповідно, рішення; 2) безпосереднього виконання доручення (рішення), на якому відбувається вчинення дій, щодо яких винесено відповідне рішення іноземного судового органу; 3) підсумкового, на якому відбувається направлення відповіді щодо виконання міжнародного запиту.

У **Додатках** наведено проекти змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу 2012 р. у частині регламентації інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів, а також співробітництва з такими органами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Підгородинська А.В. Питання визначення принципів міжнародного співробітництва / А.В. Підгородинська // Збірник тез наук. робіт учасників II Всеукраїнської цивілістичної наукової конференції студентів та аспірантів (м. Одеса, 30–31 березня 2007 р.). – О. : Фенікс, 2007. – С. 333–334.

2. Підгородинська А.В. Принципи міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства / А.В. Підгородинська // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 32 / редкол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін. – О. : Юрид. л-ра, 2007. – С. 369–374.

3. Подгородинская А.В. Проблемы законодательной регламентации функционирования и деятельности совместных следственных групп / А.В. Подгородинская // Правове життя сучасної України : тези доповідей Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 18–19 квітня 2008 р.). – О. : Фенікс, 2008. – С. 388–389.

4. Підгородинська А.В. Організація та регламентація діяльності Управління юстиції в Одеській області з питань міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства / А.В. Підгородинська // Правове життя сучасної України : тези доповідей Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. і аспірант. складу (м. Одеса, 5–6 червня 2009 р.). – О. : Фенікс, 2009. – С. 575–577.

5. Підгородинська А.В. Інститут визнання та виконання іноземних судових рішень у кримінальних справах / А.В. Підгородинська // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 3 (4). – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chauu/2009-3/09pavrks.pdf>

6. Підгородинська А.В. Визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальних справах: актуальні питання / А.В. Підгородинська // І Всеукр. наук. читання з кримінальної юстиції пам'яті проф. В.П. Колмакова : зб. тез наук. робіт (м. Одеса, 16–17 квітня 2010 р.). – О. : Фенікс, 2010. – С. 191–193.

7. Підгородинська А.В. Міжнародний кримінальний суд як суб'єкт кримінального процесу / А.В. Підгородинська // Правове життя сучасної України : тези доповідей Міжнар. наук. конф. проф.- виклад. і аспірант. складу (Одеса, 21–22 травня 2010 р.). – О. : Фенікс, 2010. – С. 592–594.

8. Підгородинська А.В. До питання про коло рішень, які підлягають визнанню та виконанню на території України / А.В. Підгородинська // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. – 2012. – № 1. – С. 21–26.

9. Підгородинська А.В. Правова регламентація інституту визнання та виконання іноземних судових рішень в Україні / А.В. Підгородинська // Юридичний вісник. – 2012. – № 1. – С. 151–155.

10. Підгородинська А.В. Перспективи взаємодії України з міжнародним кримінальним судом: процесуальний аспект / А.В. Підгородинська // Митна справа (Митний комплект): Митні правила. – 2012. – № 3. – С. 107–116.

11. Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень змішаних (гібридних) судів як органів міжнародної кримінальної юстиції // Міжнар. наук. конф. проф.- виклад. і аспірант. складу (м. Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). – Т. 2 / відпов. за вип. д-р. юрид. наук, проф. В.М. Дрьомін / НУ «ОЮА». – О. : Фенікс, 2012. – С. 151–155.

12. Підгородинська А.В. Визнання та виконання іноземних судових рішень як спосіб міжнародного співробітництва в кримінальному процесі / А.В. Підгородинська / Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 66 / ред. кол.: С.В. Ківалов (голов. ред.) та ін.; відпов. за вип. д-р. юрид. наук, проф. В.М. Дрьомін. – О. : Юрид. л-ра, 2012. – С. 485–490.

13. Підгородинська А.В. Історія становлення визнання і виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів в кримінальних справах у системі міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві / А.В. Підгородинська // Актуальні проблеми права: теорія і практика : зб. наук. праць. – № 24. – Луганськ, 2012. – С. 582–589.

14. Підгородинська А.В. Регламентація міжнародного співробітництва під час кримінального провадження за новим Кримінальним процесуальним

кодексом України / А.В. Підгородинська // Новели Кримінального процесуального кодексу України 2012 року : збірник статей. – К. : Видавництво «Істина», 2012. – № 9. – С. 121–128.

АНОТАЦІЯ

Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2012.

Дисертація присвячена розробці системної концепції інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів та формулювання на цій основі пропозицій з удосконалення вітчизняного кримінально-процесуального законодавства.

Представлено теоретико-методологічну характеристику визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі; досліджено генезу зародження і розвитку інституту визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у межах певних історичних періодів у загальному руслі розвитку міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю та в кримінальному судочинстві, разом з іншими його формами. Проаналізовано доктрину кримінально-процесуального права, міжнародного права, його галузі – міжнародного кримінального права та підгалузі – міжнародного співробітництва у кримінальному процесі, визначено місце досліджуваного інституту у міжнародному кримінальному та кримінально-процесуальному праві; досліджено визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі як предмет кримінально-процесуального регулювання; проаналізовано сутність та особливості правової природи досліджуваного інституту; охарактеризовано процесуальний порядок та особливості реалізації визнання та виконання рішень іноземних судів при проведенні окремих процесуальних дій, перейнятті кримінального провадження, в екстрадиційному процесі та у зв'язку з передачею засуджених осіб до країни їхнього громадянства та здійсненням нагляду за ними.

Ключові слова: визнання та виконання, міжнародне співробітництво у кримінальному процесі, правова допомога, міжнародний суд, передача засуджених осіб, видача.

АННОТАЦИЯ

Подгородинская А.В. Признание и исполнение решений иностранных судов и международных судебных органов в уголовном процессе. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2012.

Диссертация посвящена разработке системной концепции института признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов и формированию на этой основе предложений по усовершенствованию отечественного уголовного процессуального законодательства. Осуществлен анализ исторического развития признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов; определено место признания и исполнения указанных решений через призму международного сотрудничества в сфере международной борьбы с преступностью и уголовного процесса; охарактеризованы источники правовой регламентации института признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов.

В диссертации сформулирована системная концепция о сущности правовой природы признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов, а также об особенностях процессуального порядка и реализации этого института в качестве способа осуществления иных форм международного сотрудничества; систематизирована отечественная следственно-судебная практика, связанная с вопросами признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов; определены предложения по усовершенствованию правовой регламентации института признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов, международного сотрудничества с международными судебными органами.

Предложено определение признания решения как распространения юридической силы решения иностранного суда или международного судебного органа на территорию Запрашиваемого государства в порядке, предусмотренном законодательством последнего. Под исполнением решения иностранного суда или международного судебного органа предложено понимать применение всех возможных законных способов для реализации положений международных договоров, запросов и решений, положенных в их основу, в порядке, предусмотренном законодательством Запрашиваемого государства.

Сформулирована позиция о том, что признание и исполнение решений иностранных судов и международных судебных органов возможны не только на стадии исполнения судебных решений, и не только с целью передачи осужденных лиц, они могут быть принципом, способом осуществления международного сотрудничества, формой международного сотрудничества, правовым институтом. Определено понятие института признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов, под которым предложено понимать систему правовых норм, регулирующих отношения в сфере международного сотрудничества в уголовном процессе, деятельность уполномоченных субъектов, состоящую в производстве процессуальных

действий и принятии процессуальных решений, с целью распространения юридической силы решения иностранного суда или международного судебного органа (или иного компетентного органа, если национальное законодательство предоставляет ему такие полномочия) на территорию Запрашиваемого государства и применения всех возможных законных средств для их реализации в соответствии с требованиями законодательства Запрашиваемого государства и принятыми международно-правовыми обязательствами.

Ключевые слова: признание и исполнение, международное сотрудничество в уголовном процессе, правовая помощь, международный суд, передача осужденных лиц, выдача.

SUMMARY

Pidgorodynska A.V. Recognition and enforcement of decisions of foreign courts and international judicial bodies in criminal procedure. – *Manuscript.*

Dissertation for the inception of the degree of candidate of juridical sciences on specialty 12.00.09–criminal procedure and criminalistics; forensic enquiry; operational investigation –National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2012.

The thesis is devoted to developing the system concept of the institute of recognition and enforcement of foreign judgments and decisions of international judicial bodies and the formation of suggestions of improvement of the domestic criminal procedural law on this basis.

Theoretical and methodological characteristics of the recognition and enforcement of judgments of foreign courts and international judicial bodies in criminal procedure is presented; the genesis of the origin and development of the institute of recognition and enforcement of judgments of foreign courts and international judicial bodies in certain historical periods within the general line of international cooperation in the fight against crime and in the criminal justice system along with its other forms is studied; the doctrine of criminal procedure law, international law, its branch – international criminal law and sub-branch–international cooperation in the criminal procedure are being analyzed, the place of the institute is determined; the recognition and enforcement of decisions of foreign courts and international judicial bodies in criminal proceedings as a subject of criminal procedure regulation is studied; the essence and the characteristics of the legal nature of the institute is analyzed; procedural order and characteristics of recognition and enforcement of foreign courts judgments when conducting certain proceedings, transferring proceedings in criminal matters and extradition proceedings in connection with the transfer of convicted persons and supervision over convicted persons are studied.

Key words: recognition and enforcement, international cooperation in criminal procedure, legal assistance, international court, transfer of convicted persons, extradition.